

Llegir un llibre cada dia

Gustau Muñoz

22 de octubre de 2023 12:11h

Ho recull l'historiador Antoni Rico en el seu recent -i molt recomanable- *Alacant queda molt lluny! Joan Fuster i el sud del País Valencià* (Llibres de Frontera) a partir d'un article de Salvador Ortells publicat el 2017 a la *Revista Valenciana de Filologia*, que recull al seu torn unes paraules de Fuster: "El seu pare [de José Albi, amic d'infantesa i adolescència] era un personatge fabulós: 'Juanito, has de llegir un llibre cada dia', i tant m'ho vaig creure que estic fent-ho encara." Aquell senyor -el pare de l'amic amb el qual Fuster va fer durant uns anys de joventut la revista *Verbo*- era un tipus sorprenent, per dir-ho així, d'extrema dreta, culte, autor d'un *Manual del Fascismo*, secretari de l'Ajuntament de Sueca, i el consell sembla que es retrotrau al període anterior a la guerra civil.

Independentment o més enllà de l'anècdota, la categoria és això: llegir un llibre cada dia. Es pot fer? Realment, és possible? I d'altra banda, té trellat fer-ho? Fuster diu que va seguir el consell del pare del seu amic, i vertaderament va llegir molt al llarg de la seua vida, sobretot -com passa en general- en unes èpoques primerenques, de formació. Tot i que en el cas de Fuster la lectura voraç fou persistent. Ho llegia tot. Però, un llibre cada dia?

Ací demostraré que sí, que és possible llegir un llibre cada dia. Evidentment, ha de ser un tipus concret de llibre, un llibre relativament breu. Materialment seria impossible empassar-se volums de 400 pàgines en un dia, fora de casos aberrants de lectura ultra-ràpida, que també n'hi ha. I d'altra banda, per què caldria fer-ho? Doncs en principi per saber, per conèixer, per estar-ne assabentats en l'ample camp de la cultura literària i humanística (que inclou història, política i divulgació científica), posem per cas. Per a no ser individus d'un sol llibre (o de dos o de tres...). Estic pensant en una mena de *common reader*, que deia Virginia Woolf, interessat en l'assaig. Perquè de lectures n'hi ha de moltes menes. No és el mateix aquest tipus de lectura que la lectura professional, d'estudi, de recerca o -en l'altre extrem- la que té com a motivació primària l'entreteniment. Aquesta darrera pot abocar-se a la bona literatura o bé, cosa freqüent, als productes del "populisme literari", que n'ha dit Ponç Puigdevall, i a les diverses formes o derivacions del kitsch literari. De les més innòcues o plausibles serien lectures plaents, divertides, però poc transcendents del tipus de les obres de Chris Stewart o de Gerald Durrell. A Raimon un dia li deixaren per llegir *La meua família i altres animals* i diu, al seu dietari, que molt bé, però que son coses que s'haurien de llegir als set anys o així... (Una mica exagerat, sí que ho sembla).

Un llibre que es pot llegir tranquil·lament i amb profit en un dia és el de Dolors Bramon, *Professora d'Islam (Converses amb Ignasi Moreta)*, publicat per Fragmenta. Un llibre breu, de 109 pàgines, on Dolors Bramon explica la seua trajectòria vital i acadèmica i, cap al final, ens dona una "classe d'islamologia". Dolors Bramon, especialista eminent en llengües i cultures semítiques, estigué molt lligada a València entre 1970 i 1977. Fins i tot va guanyar dues vegades el premi d'assaig Joan Fuster, dels Octubre, una en col·laboració, i una altra amb l'interessant *Contra moros i jueus* (Tres i Quatre, 1998). Dolors Bramon és una acadèmica pertinaç i de gran capacitat de treball. A més de guanyar dues vegades el Joan Fuster d'assaig, ha fet dues tesis doctorals... Vicissituds personals i departamentals la dugueren a la Universitat de Saragossa, fins que se'n va tornar a Barcelona. És una gran especialista en l'islam, entès com a fusió de llengua, cultura i religió, i per descomptat en l'Alcorà. S'aprèn molt, en aquest llibret, sobre el tema de la seua especialitat i també sobre la deriva acadèmica d'un departament marcat per Josep M. Millàs Vallicrosa i Joan Vernet, amb llums i ombres, com passa en molts departaments universitaris, on no hi va trobar una inserció còmoda. Però

sobretot s'aprèn sobre la vida i el destí d'una dona valenta i sàvia. I sobre aspectes no tan coneguts de l'islam, que convé conèixer per esborrar prejudicis i mites.

També pot ser lectura d'un dia el darrer volum de la Biblioteca d'Autors Valencians: *Escrits valencians* de Rafael Ferrer i Bigné (1836-1892), introducció i edició de Rafael Roca (Institució Alfons el Magnànim). La BAV fa el seu paper amb aquest tipus de llibre, que recull l'obra -breu, en aquest cas- d'un autor notable, però oblidat, de la Renaixença, en vers i prosa. El professor de la UV Rafael Roca presenta adequadament el personatge i la seua època. És una aportació positiva a la recuperació i dignificació del nostre patrimoni literari. Fundador i president (1881-1882) de Lo Rat Penat, Ferrer i Bigné no fou el que en diríem un gran poeta, però bé val la pena conèixer-lo, i els textos en prosa -perfils d'autors del seu temps, com ara Tomàs Villaroya, Bernat i Baldoví, Pasqual Pérez- són molt interessants. De nou el Magnànim l'encerta, amb un llibre de dimensions assequibles (167 pàgines) i lectura recomanable.

Un llibre que tot just publicat ha despertat expectativa és *George Steiner, l'hoste incòmode* (Quaderns Crema), de Nuccio Ordine, traduït per Jordi Bayod. En aquest petit volum de l'autor de *La utilitat de l'inútil* -que va morir enguany mateix- hi trobareu un assaig sobre Steiner -"L'hoste incòmode"- i unes quantes entrevistes o converses aparegudes al *Corriere de la Sera*, incloent-hi la impactant "entrevista pòstuma" que es va publicar, com s'havia acordat, just després de la mort de Steiner, l'any 2000. Tot plegat una aproximació sintètica -en total 107 pàgines de format menut- però plena de contingut a la personalitat intel·lectual, tan magnètica, de George Steiner, el darrer gran humanista europeu, amb qui Nuccio Ordine -que era d'un llinatge semblant- mantenia una relació molt propera. No sabia per on començar, en una nota breu, si calia donar compte dels trets bàsics del pensament de Steiner, marcat per una combinació extraordinària i cada vegada més infreqüent de saviesa i serenitat, de coneixement extens de les coses humanes i de judici equilibrat. L'assaig contemporani assoleix amb aquest "crític, lector, erudit, professor" un dels cims més indiscutibles, tot i que lògicament també podríem matisar determinades qüestions, com ara la seua sorprenent admiració envers Heidegger, un tema que ens duria sens dubte molt lluny, i que al meu enyorat amic Vicent Raga -esperit subtil, amerat de cultura- l'emprenyava molt.

Steiner té un llibre dedicat a Heidegger *-un Meister aus Deutschland-*, gens crític. La nostàlgia de la comunitat produeix monstres. La modernitat abstracta allibera...

De vegades fem troballes inesperades i magnífiques. Un llibre molt ben plantejat a partir del que considera "el gran dilema moral del nostre temps" que seria "qui mereix una vida digna i qui no", és el d'Ignasi Gozalo Salellas *L'excepcionalitat permanent. Els nostres estats d'excepció* (Anagrama). En poc més d'un centenar de pàgines Ignasi Gozalo Salellas passa revista a l'excepcionalitat "sostinguda en el temps" que ha esdevingut la nostra normalitat arran de fets com la reaparició de la guerra a Europa, l'anunci de l'esgotament dels recursos energètics i la crisi alimentària, l'ansietat que es manifestà en la pandèmia, els conflictes nacionals (que evoquen fets i esdeveniments del segle XX), la crisi dels desplaçats, l'impacte desestabilitzador de les xarxes "que ens fan viure de manera agònica". El nou món postneoliberal, il·liberal i també "doctrinari, tirànic i impositiu", consagra la precarietat: el que havia de ser excepcional esdevé nova normalitat. I així s'acumulen els materials per a una gran foguera, que espera només la ignició. Amb recurs a pensadors contemporanis, i ensolcat en sòcols com Walter Benjamin o Carl Schmitt, però sobretot a partir d'un raonament propi sòlid i original, un assaig que no fuig d'estudi i aborda amb rigor "l'esperit del temps", perquè es centra en els determinants cabdals del malestar de la civilització contemporània. Un llibre que cal llegir i un autor (nascut el 1977, a Darnius) que convé tindre en compte. Hem d'estar atents als pensadors emergents que valen la pena. Joan Burdeus en seria un, Ignasi Gozalo Salellas un altre... Pensar sense consignes seria la consigna, molt necessària en el panorama català.

Peter Sloterdijk és un pensador alemany ben conegut. Un dels pocs mestres de pensament germànics que arriben a les vores mediterrànies. I pensar que fa uns decennis l'allau era tan gran! Avui n'han restat més aviat pocs: Jürgen Habermas, Wolf Lepenies, Axel Honneth, Hartmut Rosa... i "*pare usted de contar*". Però no doneu mai per mort i enterrat un fogar decisiu del pensament europeu (igual passa amb França), que ben bé pot reviscolar, i que a més compta amb un "segon esglaó" de solidesa extraordinària, autors com Dan Diner, Karl Schlögel, Wolfgang Streeck o Ulrich Beck (que morí el 2015) i tants més. Tanmateix, actualment fa la impressió que el pensament alemany pertany més al passat que no al present o el futur, i els autors més sovintejats són encara Theodor W. Adorno, Hannah Arendt,

Max Weber, Günter Anders, Erich Auerbach, Hans Kelsen o Carl Schmitt i desenes -literalment- més de la gran època del pensament alemany... A hores d'ara, com bé sabem, són els autors anglosaxons, que en varen prendre el relleu, i en reberen sovint el mestratge, els qui marquen el to. Una excepció en seria Sloterdijk. En català s'acaba de publicar per Arcàdia (una finestra tothora oberta als vents del món del pensament) *El penediment de Prometeu. Del regal del foc a l'incendi que ha provocat*, traducció de Coral Romà. Arcàdia tria molt bé els seus autors. En aquest llibre de dimensions reduïdes, 108 pàgines, Sloterdijk traça una història de la humanitat, a partir del domini del foc, atenta al metabolisme amb la natura i a la variable energètica, extraordinàriament ben estructurada i apunta les cruïlles actuals: el desbordament absolut de la relació plausible home-natura, que és el teló de fons dels terribles drames actuals. Una lectura, diria jo, imperativa...

Per a enriquir la dieta, perquè ja se sap que les dietes saludables han de ser variades i equilibrades, suggeriria -que és més lleuger que 'recomanaria' però igualment efectiu- llegir després de tant d'assaig un llibre de ficció -sembla que sí, que és ficció- de Sergi Pàmies. Faig referència al darrer recull de narracions: *A les dues seran les tres* (Quaderns Crema), que fa 133 pàgines, també de format amanós. Sergi Pàmies -que havia enlluernat amb *L'art de portar gavardina*- assoleix en aquestes narracions, que evoquen lliurement episodis viscuts per ell mateix, la culminació de la ficció autobiogràfica depurada i elevada a una qualitat literària indiscutible. Textos amb un estil impecable en els quals la matèria vital -l'experiència observada i viscuda- esdevé literatura de primera qualitat, perquè s'aixeca per damunt dels detalls que explica i els projecta a una dimensió vasta i universal, dotada d'una lògica pròpia, la dimensió d'aquella *rara avis* que és la gran literatura. De nou la convicció que el to, la veu pròpia i l'estil, l'ús ondulant i magistral del llenguatge, són els ingredients fonamentals de les obres destinades a perdurar.